

OBSAH (6/2012)

- **Výber poistného**
 - Vplyv dodatočného daňového priznania na platenie poistného na sociálne poistenie
- **Dôchodkové poistenie**
 - Dovŕšenie dôchodkového veku a suma starobného dôchodku poistenca, ktorému už bol priznaný predčasný starobný dôchodok
- **Poistenie v nezamestnanosti a garančné poistenie**
 - Pristúpenie Švajčiarska ku koordinačným predpisom EÚ a vplyv na poistenie v nezamestnanosti
- **Úrazové poistenie**
 - Dávky úrazového poistenia
- **Lekárska posudková činnosť a nemocenské poistenie**
 - Je osteoporóza iba ochorenie starých ľudí?
- **PORADŇA**
 - Zrážky z dávky garančného poistenia, autorka: JUDr. Zuzana Kamenistá
 - Náhrada nákladov spojených s liečením, autorka: Ing. Viera Kokavecová
 - Prerušenie povinného nemocenského a dôchodkového poistenia

Vplyv dodatočného daňového priznania na platenie poistného na sociálne poistenie

Sociálna poisťovňa pri posudzovaní vzniku odvodovej povinnosti samostatne zárobkovo činných osôb, ako aj následnom určení výšky odvodovej povinnosti, vychádza z príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti tak, ako ich samostatne zárobkovo činná osoba uvedie v Daňovom priznaní k dani z príjmov fyzickej osoby (ďalej len „daňové priznanie“) za príslušný kalendárny rok.

Údaje uvedené v daňovom priznaní sú pre Sociálnu poisťovňu záväzné a nemôže ich meniť. Tieto údaje však môže zmeniť fyzická osoba, daňovník, za podmienok ustanovených zákonom č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov. Ak fyzická osoba, daňovník, zistí, že údaje v daňovom priznaní nie sú správne (napr. uvedie nesprávnu výšku príjmov, základ dane)

môže zistený nedostatok napraviť podaním opravného alebo dodatočného daňového priznania.

Takáto zmena údajov v daňovom priznaní môže mať vplyv aj na povinné sociálne poistenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, ako aj na výšku odvodovej povinnosti tejto osoby. Zmena v príjmoch z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti môže mať za následok zánik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby, resp. zmena čiastkového základu dane môže ovplyvniť odvodovú povinnosť tejto osoby.

Opravné daňové priznanie možno podať len v lehote určenej na podanie riadneho daňového priznania. Podanie opravného daňového priznania je vo vzťahu k odvodovej povinnosti samostatne zárobkovo činnných osôb bezvýznamné, pretože údaje v daňovom priznaní fyzická osoba mení skôr (do 31. marca daného kalendárneho roka) než dôjde k posudzovaniu odvodovej povinnosti samostatne zárobkovo činnnej osoby (k 1. júlu daného kalendárneho roka). Po jeho podaní sa už neprihliada na riadne daňové priznanie, preto aj Sociálna poisťovňa vychádza len z údajov uvedených v opravnom daňovom priznaní.

Dodatočné daňové priznanie možno podať aj po uplynutí lehoty na podanie riadneho daňového priznania, teda aj po 31. marci príslušného kalendárneho roka, najneskôr však do štyroch rokov od konca roka, v ktorom vznikla povinnosť podať daňové priznanie alebo hlásenie, alebo v ktorom bol daňový subjekt povinný daň zaplatiť bez povinnosti podať daňové priznanie alebo hlásenie, alebo v ktorom daňovému subjektu vznikol nárok na vrátenie nadmerného odpočtu alebo nárok na vrátenie dane. Podanie dodatočného daňového priznania môže mať, pri splnení podmienok ustanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) v znení neskorších predpisov, vplyv na odvodovú povinnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby.

Ustanovenie § 21 ods. 3 zákona o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov upravuje účinky podania dodatočného daňového priznania vo vzťahu k vzniku a zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnných osôb. Podľa tohto ustanovenia **hranica príjmu** z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti alebo výnosu súvisiaceho s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou **zistená na základe dodatočného daňového priznania** alebo dodatočného platobného výmeru vydaného správcom dane **je rozhodujúca na vznik a zánik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia len vtedy, ak má vplyv na aktuálne nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie.** Zmena poistenia sa vykoná od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bolo predložené dodatočné daňové priznanie správcovi dane alebo v ktorom správca dane vydal dodatočný platobný výmer.

Aby Sociálna poisťovňa v súlade s § 21 ods. 3 zákona o sociálnom poistení mohla zohľadniť podanie dodatočného daňového priznania, je potrebné toto dodatočné daňové priznanie predložiť správcovi dane tak, aby malo vplyv na aktuálne povinné nemocenské

poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, t. j. v období medzi vznikom odvodovej povinnosti, od 1. júla príslušného kalendárneho roka a jej zánikom, 30. júna nasledujúceho kalendárneho roka.

Ak sa na základe dodatočného daňového priznania alebo na základe dodatočného platobného výmeru vydaného správcovi dane zmení vymeriavací základ povinne nemocensky poistenej a povinne dôchodkovo poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby, poistné sa v súlade s § 142 ods. 4 zákona o sociálnom poistení platí zo zmeneného vymeriavacieho základu od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po predložení dodatočného daňového priznania správcovi dane alebo po nadobudnutí právoplatnosti dodatočného platobného výmeru. K zmene poistenia teda môže dôjsť vždy až od 1. dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bolo dodatočné daňové priznanie predložené správcovi dane. Spätné účinky zákon o sociálnom poistení nepripúšťa.

Ak samostatne zárobkovo činnná osoba predloží daňové priznanie správcovi dane neskôr, t. j. až po 30. júni príslušného kalendárneho roka, dodatočné daňové priznanie za predchádzajúci kalendárny rok už nebude mať vplyv na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie, ktoré trvalo do 30. júna príslušného kalendárneho roka, ako aj na odvodovú povinnosť tejto samostatne zárobkovo činnnej osoby.

Príklad č. 1

Samostatne zárobkovo činnnej osobe vznikne 1. júla 2011 povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie. 18. októbra 2011 predloží správcovi dane dodatočné daňové priznanie za rok 2010. Podanie dodatočného daňového priznania za rok 2010 má v tomto prípade vplyv na aktuálne povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, keďže bolo predložené skôr než toto povinné poistenie zaniklo (pred 30. júnom 2012). Zmena poistenia sa vykoná od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bolo predložené dodatočné daňové priznanie správcovi dane, teda od 1. novembra 2011.

Príklad č. 2

Samostatne zárobkovo činnnej osobe vznikne 1. júla 2011 povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie. 15. septembra 2012 predloží správcovi dane dodatočné daňové priznanie za rok 2010. Podanie dodatočného daňového priznania za rok 2010 nemá v tomto prípade vplyv na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, pretože bolo predložené správcovi dane po tom, ako povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie, ktoré vzniklo na základe príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti dosiahnutých za rok 2010, zaniklo (po 30. júni 2012).

V prípade, že samostatne zárobkovo činná osoba predloží dodatočné daňové priznanie ešte pred posudzovaním vzniku odvodovej povinnosti, teda pred 1. júlom daného kalendárneho roka, bude Sociálna poisťovňa posudzovať vznik odvodovej povinnosti podľa údajov uvedených v dodatočnom daňovom priznaní.

Príklad č. 3

Samostatne zárobkovo činné osobe má na základe daňového priznania za rok 2011 vzniknúť povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie od 1. júla 2012. 18. mája 2012 predloží správcovi dane dodatočné daňové priznanie za rok 2011. Keďže bolo dodatočné daňové priznanie predložené ešte pred 1. júlom 2012, Sociálna poisťovňa zohľadní podanie dodatočného daňového priznania od 1. júla 2012 a na riadne daňové priznanie za rok 2011 neprihliada.

**Mgr. Katarína Dunčková,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
referent odboru výberu poistného**

Dovršenie dôchodkového veku a suma starobného dôchodku poistenca, ktorému už bol priznaný predčasný starobný dôchodok

Určenie sumy starobného dôchodku ku dňu dovŕšenia dôchodkového veku poistenca, ktorému bol priznaný predčasný starobný dôchodok a z dôvodu existencie povinného dôchodkového poistenia zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činné osoby (ďalej len „dôchodkové poistenie“) mu zanikol nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku.

Od 1. januára 2011 nadobudol účinnosť zákon č. 543/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V dôsledku tejto právnej úpravy zanikol nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku v zákonom stanovenom termíne (v závislosti od konkrétnej situácie buď od najbližšieho výplatného termínu nasledujúceho po vzniku dôchodkového poistenia alebo od najbližšieho výplatného termínu po 28. februári 2011) tým poistencom, ktorí sú dôchodkovo poistení, a to bez ohľadu na dátum priznania predčasného starobného dôchodku.

1. Zánik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku

1.1 Zánik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku od výplatného termínu v marci 2011

Od výplatného termínu v marci 2011 zanikol nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku tomu poberateľovi predčasného starobného dôchodku, ktorému bol predčasný starobný dôchodok priznaný pred 1. januárom 2011, a ktorý do 28. februára 2011 nedovršil dôchodkový vek, ak bol dôchodkovo poistený k 31. decembru 2010 alebo vykonával zárobkovú činnosť zakladajúcu povinné dôchodkové poistenie zamestnanca od 1. januára 2011 aj pred 1. januárom 2011 a toto dôchodkové poistenie mu trvá aj po 28. februári 2011.

1.2 Zánik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku od najbližšieho výplatného termínu po vzniku dôchodkového poistenia

Od najbližšieho výplatného termínu po vzniku dôchodkového poistenia, a to bez ohľadu na dátum priznania predčasného starobného dôchodku, zanikol nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku tomu poberateľovi predčasného starobného dôchodku, ktorý začal vykonávať zárobkovú činnosť zakladajúcu dôchodkové poistenie po 31. decembri 2010.

2. Zmena predčasného starobného dôchodku na starobný dôchodok

Poistenec, ktorému bol priznaný predčasný starobný dôchodok, nemá podľa § 69 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z. nárok na starobný dôchodok. Uvedené znamená, že Sociálna poisťovňa po dovŕšení dôchodkového veku neposudzuje splnenie podmienok nároku na starobný dôchodok a neurčuje sumu starobného dôchodku podľa zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov tomu poistencovi, ktorému bol už priznaný predčasný starobný dôchodok.

Dňom dovŕšenia dôchodkového veku sa predčasný starobný dôchodok podľa § 69 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 555/2007 Z. z. stáva starobným dôchodkom, a to bez ohľadu na to skutočnosť, či sa predčasný starobný dôchodok vypláca alebo nie.

Poistencovi, ktorý po zániku nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku dovŕši dôchodkový vek, môže vzniknúť nárok na výplatu starobného dôchodku, nakoľko tento nárok nie je podmienený neexistenciou dôchodkového poistenia. Na vznik nároku na výplatu starobného dôchodku však nie je postačujúce samotné dovŕšenie dôchodkového veku, ale je potrebné o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku požiadať.

Podľa § 109 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. nárok na výplatu dávky vzniká

- splnením podmienok nároku na dôchodkovú dávku a nároku na jej výplatu a
- podaním žiadosti o vyplácanie dôchodkovej dávky.

Z toho vyplýva, že jednou z podmienok vzniku nároku na výplatu dôchodkovej dávky (teda aj nároku na výplatu starobného dôchodku), je podanie žiadosti o jeho vyplácanie.

Na podanie žiadosti o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku nie je určené žiadne predpísané tlačivo. Sociálna poisťovňa však v prílohe každého rozhodnutia o zastavení výplaty predčasného starobného dôchodku zasiela tlačivo, ktoré je možné na tieto účely využiť. Tlačivo je zverejnené aj na internetovej stránke Sociálnej poisťovne. Žiadosť o uvoľnenie výplaty môže samozrejme poistenec podať aj inak než na uvedenom tlačive, avšak z jej obsahu musí byť zrejmé, že poistenec sa domáha uvoľnenia výplaty starobného dôchodku a prípadne aj jeho zvýšenia za obdobie dôchodkového poistenia získané po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok.

3. Suma starobného dôchodku

3.1 Suma starobného dôchodku poistenca, ktorý je po dovŕšení dôchodkového veku nadalej dôchodkovo poistený

Ak poistenec požiada o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku, pričom jeho dôchodkové poistenie nezaniklo, odo dňa, od ktorého požiada o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku, sa mu bude dôchodok vyplácať v sume, v akej sa naposledy vyplácal predčasný starobný dôchodok. Odo dňa vzniku nároku na výplatu starobného dôchodku sa tento podľa § 82 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. zvýši za každý príslušný kalendárny rok, v ktorom sa nevyplácal. Zvyšuje sa vždy o príslušné percento stanovené opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovuje percento zvýšenia dôchodkových dávok v jednotlivých kalendárnych rokoch.

Znamená to, že ak poistenec nemal nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku ku dňu, od ktorého sa každoročne zvyšujú sumy dôchodkových dávok (aktuálne k 1. januáru kalendárneho roku), pri vzniku nároku na výplatu starobného dôchodku sa suma dôchodku zvýši o príslušné percento za každý kalendárny rok, v ktorom sa dôchodok nevyplácal.

Príklad: Nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku zanikol 16. mája 2011. Ku dňu zániku nároku sa predčasný starobný dôchodok vyplácal v sume 317,20 Eur mesačne. Po dovŕšení dôchodkového veku (20. decembra 2011) poistenec požiadal o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku. Od 20. decembra 2011 bude mať poistenec nárok na výplatu starobného dôchodku v sume 317,20 Eur mesačne.

Príklad: Nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku zanikol 16. mája 2011. Ku dňu zániku nároku sa predčasný starobný dôchodok vyplácal v sume 317,20 Eur mesačne. Po dovŕšení dôchodkového veku (20. februára 2012) poistenec požiadal o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku. Nakoľko sa predčasný starobný dôchodok k 1. januáru 2012 nevyplácal, odo dňa vzniku nároku na výplatu starobného dôchodku sa suma starobného dôchodku zvýši o 3,3 % mesačne (percento zvýšenia dôchodkových dávok v roku 2012), teda o sumu 10,4676 Eur mesačne. Od 20. februára 2012 bude mať poistenec nárok na výplatu starobného dôchodku v sume 327,70 Eur mesačne po zaokrúhlení na desať eurocentov nahor.

3.2 Zvýšenie sumy starobného dôchodku po zániku dôchodkového poistenia, ak dôchodkové poistenie zaniklo deň pred dovŕšením dôchodkového veku

Nárok na zvýšenie sumy dôchodku vzniká najskôr odo dňa nasledujúceho po zániku dôchodkového poistenia. Na žiadosť poistenca preto od jedného dátumu – odo dňa dovŕšenia dôchodkového veku, dochádza k uvoľneniu výplaty starobného dôchodku a zároveň k jeho zvýšeniu za obdobie dôchodkového poistenia získané po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok. Takémuto poistencovi sa suma starobného dôchodku zvýši za celé obdobie, počas ktorého bol po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok dôchodkovo poistený.

Suma zvýšenia za predmetné obdobie a spôsob jej určenia závisí od toho, či sa dôchodok zvyšuje aj podľa právnej úpravy účinnej pred 1. januárom 2011 alebo nie. Ak áno, suma zvýšenia sa vypočíta osobitne za obdobie dôchodkového poistenia do dňa predchádzajúceho výplatnému termínu v marci 2011 a za obdobie od výplatného termínu v marci 2011 do zániku dôchodkového poistenia.

Zvýšenie dôchodku za obdobie dôchodkového poistenia po vzniku nároku na dôchodok popri poberaní predčasného starobného dôchodku podľa právnej úpravy účinnej pred

1. januárom 2011 prichádza do úvahy iba u poistencov uvedených v časti 1.1 tohto článku, teda tých, ktorým zanikol nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku od výplatného termínu v marci 2011. Suma zvýšenia dôchodku sa podľa § 68 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. určí tak, že sa spočítajú osobné mzdové body za obdobie dôchodkového poistenia po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok získané počas poberania tohto dôchodku, vydedia sa dvomi a vynásobia aktuálnou dôchodkovou hodnotou platnou ku dňu nasledujúcemu po zániku dôchodkového poistenia.

Zvýšenie dôchodku za obdobie dôchodkového poistenia po priznaní predčasného starobného dôchodku podľa právnej úpravy účinnej po 31. decembri 2010

Za obdobie dôchodkového poistenia získané

- od splátky dôchodku splatnej v marci 2011 (u poistencov uvedených v časti 1.1 tohto článku) alebo
- odo dňa vzniku dôchodkového poistenia

sa suma zvýšenia starobného dôchodku určí tak, že odo dňa nasledujúceho po zániku dôchodkového poistenia sa k sume predčasného starobného dôchodku vyplácanej ku dňu zániku nároku na jeho výplatu pripočíta suma určená ako súčin súčtu osobných mzdových bodov získaných za obdobie dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty platnej ku dňu nasledujúcemu po zániku dôchodkového poistenia.

Osobné mzdové body na účely zvýšenia starobného dôchodku sa určia ako podiel osobného vymeriavacieho základu za obdobie dôchodkového poistenia po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok, t. j. úhrnu vymeriavacích základov získaných v kalendárnom roku (aj za obdobie kratšie ako kalendárny rok), a všeobecného vymeriavacieho základu v kalendárnom roku.

Všeobecný vymeriavací základ na určenie osobného mzdového bodu za

- posledný rok dôchodkového poistenia po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok je všeobecný vymeriavací základ za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa zisťuje osobný mzdový bod,
- predposledný rok dôchodkového poistenia po vzniku nároku na predčasný starobný dôchodok je všeobecný vymeriavací základ za kalendárny rok, ktorý predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa zisťuje osobný mzdový bod.

Príklad (zánik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku od výplatného termínu v marci 2011): Predčasný starobný dôchodok bol poistencovi, ktorý 1. mája 2012 dovŕšil dôchodkový vek, priznaný od 1. októbra 2010. Predčasný starobný dôchodok sa vyplácal vždy 6. dňa v mesiaci. Od 1. decembra 2010 do 30. apríla 2012 bol poistenec dôchodkovo poistený a z uvedeného dôvodu mu od 6. marca 2011 zanikol nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku. Ku dňu zániku nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku sa tento vyplácal v sume 458,70 Eur mesačne. Po zániku dôchodkového poistenia požiadal od 1. mája 2012 o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku a zvýšenie za obdobie dôchodkového poistenia od 1. decembra 2010 do 30. apríla 2012.

Za obdobie od 1. decembra 2010 do 31. decembra 2010 mal osobný vymeriavací základ 836,00 Eur. Za obdobie od 1. januára 2011 do 5. marca 2011 mal osobný vymeriavací základ 900,00 Eur. Za obdobie od 6. marca 2011 do 31. decembra 2011 mal osobný vymeriavací

základ 5000,00 Eur a za obdobie od 1. januára 2012 do 30. apríla 2012 mal osobný vymeriavací základ 4785,90 Eur.

Aktuálna dôchodková hodnota na rok 2012 je 9,8182 Eur.

➤ Zvýšenie za obdobie dôchodkového poistenia od 1. októbra 2010 do 5. marca 2011

Určí sa polovica osobných mzdových bodov za roky 2010 a 2011.

OMB 2010: 836,00 : 9228 = 0,0906 po zaokrúhlení na štyri desatinné miesta nahor

OMB 2011: 900,00 : 9228 = 0,0976 po zaokrúhlení na štyri desatinné miesta nahor

(za predposledný rok obdobia dôchodkového poistenia po vzniku nároku na dôchodok sa použije všeobecný vymeriavací základ 9228,00 Eur, to znamená všeobecný vymeriavací základ za rok 2010, ktorý predchádza roku 2011).

Súčet osobných mzdových bodov sa vydeli dvomi ($0,0906 + 0,0976$) : 2 = 0,0941

Zvýšenie dôchodku 0,92389262 Eur mesačne sa určí ako súčet polovice osobných mzdových bodov vynásobený aktuálnou dôchodkovou hodnotou platnou ku dňu nasledujúcemu po zániku dôchodkového poistenia ($0,0941 \times 9,8182$).

➤ Zvýšenie za obdobie dôchodkového poistenia od 6. marca 2011 do 30. apríla 2012

Určia sa osobné mzdové body za roky 2011 a 2012

OMB 2011: 5000,00 : 9228 = 0,5419 po zaokrúhlení na štyri desatinné miesta nahor

(za predposledný rok obdobia dôchodkového poistenia po vzniku nároku na dôchodok sa použije všeobecný vymeriavací základ 9228,00 Eur, to znamená všeobecný vymeriavací základ za rok 2010, ktorý predchádza roku 2011).

OMB 2012: 4785,90 : 9228 = 0,5187 po zaokrúhlení na štyri desatinné miesta nahor

(za posledný rok obdobia dôchodkového poistenia po vzniku nároku na dôchodok sa použije všeobecný vymeriavací základ 9228,00 Eur, to znamená všeobecný vymeriavací základ za rok 2010, ktorý dva roky predchádza roku 2012)

Zvýšenie dôchodku 10,41318292 Eur mesačne sa určí ako súčet osobných mzdových bodov 1,0606 ($0,5419 + 0,5187$) vynásobený aktuálnou dôchodkovou hodnotou platnou ku dňu nasledujúcemu po zániku dôchodkového poistenia ($1,0606 \times 9,8182$).

Sumy zvýšení **0,92389262 Eur mesačne a 10,41318292 Eur mesačne sa pripočítajú k sume dôchodku vyplácanej ku dňu zániku nároku na jeho výplatu, k sume 458,70 Eur mesačne.** Suma starobného dôchodku po zaokrúhlení na 10 eurocentov nahor bude 470,10 Eur mesačne. Nakoľko sa dôchodok k 1. januáru 2012 nevyplácal, k uvedenej sume patrí ešte zvýšenie za kalendárny rok 2012 (zvýšenie o 3,3 % zo sumy 458,70 Eur mesačne) – **15,20 Eur mesačne** po zaokrúhlení na 10 eurocentov nahor.

Od 1. mája 2012 sa poistencovi bude vyplácať starobný dôchodok v sume 485,30 Eur mesačne.

Príklad (zánik nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku od najbližšieho výplatného termínu po vzniku dôchodkového poistenia):

Predčasný starobný dôchodok bol poistencovi, ktorý 1. mája 2012 dovŕšil dôchodkový vek, priznaný od 1. októbra 2010. Predčasný starobný dôchodok sa vyplácal vždy 6. dňa v mesiaci. Od 1. februára 2012 do 30. apríla 2012 bol poistenec dôchodkovo poistený a z uvedeného dôvodu mu od 6. februára 2012 zanikol nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku. Ku dňu zániku nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku sa tento vyplácal v sume 589,20 Eur mesačne. Po zániku dôchodkového poistenia požiadal od 1. mája 2012

o uvoľnenie výplaty starobného dôchodku a zvýšenie za obdobie dôchodkového poistenia od 1. februára 2012 do 30. apríla 2012.

Za obdobie od 1. februára 2012 do 30. apríla 2012 mal osobný vymeriavací základ 1475,20 Eur. Aktuálna dôchodková hodnota na rok 2012 je 9,8182 Eur.

Určenie sumy zvýšenia

Určí sa osobný mzdový bod za rok 2012.

OMB 2012: $1475,20 : 9228 = 0,1599$ *po zaokrúhlení na štyri desatinné miesta nahor*

(za posledný rok obdobia dôchodkového poistenia po vzniku nároku na dôchodok sa použije všeobecný vymeriavací základ 9228,00 Eur, to znamená všeobecný vymeriavací základ za rok 2010, ktorý dva roky predchádza roku 2012)

Zvýšenie dôchodku 1,56993018 Eur mesačne *sa určí ako súčin osobného mzdového bodu 0,1599 a aktuálnej dôchodkovej hodnoty platnej ku dňu nasledujúcemu po zániku dôchodkového poistenia ($0,1599 \times 9,8182$).*

Suma zvýšenia 1,56993018 Eur mesačne sa pripočíta k sume dôchodku vyplácanej ku dňu zániku nároku na jeho výplatu, k sume 589,20 Eur mesačne. Suma starobného dôchodku po zaokrúhlení na 10 euro centov nahor bude 590,80 Eur mesačne.

**Mgr. Ľudmila Grauzelová,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
oddelenie metodického riadenia
a opravných prostriedkov,
sekcia dôchodkového poistenia**

Pristúpenie Švajčiarska ku koordinačným predpisom EÚ a vplyv na poistenie v nezamestnanosti

Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie v roku 2004 sa začali aj na území Slovenskej republiky uplatňovať právne akty Európskej únie, tzv. koordinačné predpisy. V oblasti sociálneho zabezpečenia to boli

- nariadenie č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a členov ich rodín pohybujúcich sa v rámci spoločenstva a
- jeho vykonávacie nariadenie - nariadenie č. 574/72 ustanovujúce postup vykonávania nariadenia č. 1408/71.

Od 1. mája 2010 boli tieto predpisy nahradené nariadením č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadením č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia č. 883/2004.

Ustanovenia týchto nových koordinačných predpisov sa od 1. mája 2010 vzťahovali na členské štáty Európskej únie, vrátane Slovenska, pričom neboli aplikovateľné vo vzťahu k Švajčiarskej konfederácii, Nórsku, Islandu a Lichtenštajnsku. V prípade kontaktu s prvkom

jedného z týchto štátov sa aj po 30. apríli 2010 naďalej aplikovali nariadenia č. 1408/71 a č. 574/72.

Rozhodnutie, č. 1/2012, zo dňa 31. marca 2012

Rozhodnutím spoločného výboru členských štátov Európskeho spoločenstva a Švajčiarskej konfederácie, č. 1/2012 z 31. marca 2012 sa zmluvné strany dohodli, že v oblasti koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia budú členské štáty Európskeho spoločenstva a Švajčiarskej konfederácie od 1. apríla 2012 medzi sebou uplatňovať právne akty Európskej únie.

Uplatnenie v praxi – dávka v nezamestnanosti

V praxi to znamená, že v prípade, ak nezamestnaná osoba svoju zárobkovú činnosť vykonávala v posudzovanom období aj vo Švajčiarsku a po 31. marci 2012 sa zaevidovala na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny v Slovenskej republike, pri uplatnení nároku na dávku v nezamestnanosti sa okrem slovenskej legislatívy budú aplikovať nariadenia č. 883/2004 a č. 987/2009. Podľa slovenských právnych predpisov je potrebné na splnenie podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti, po zaevidovaní sa na príslušnom úrade, práce, sociálnych vecí a rodiny, dosiahnuť v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie dobu poistenia v nezamestnanosti v rozsahu dvoch rokov, t. j. 730 dní. Do tejto doby sa započítava podľa nariadenia č. 883/2004 a č. 987/2009 aj doba poistenia v nezamestnanosti spadajúca do posudzovaného obdobia, ktorá bola dosiahnutá podľa právnych predpisov niektorého z členských štátov Európskej únie a Švajčiarska.

V opačnom prípade, ak nezamestnaná osoba svoju zárobkovú činnosť vykonávala aj na Slovensku a po 31. marci 2012 sa zaevidovala na príslušnom úrade práce vo Švajčiarsku, pri uplatnení nároku na dávku v nezamestnanosti sa okrem švajčiarskej legislatívy budú aplikovať nariadenia č. 883/2004 a č. 987/2009.

Osobitné pravidlá

Súčasťou rozhodnutia, č. 1/2012, zo dňa 31. marca 2012, bolo pre oblasť poistenia v nezamestnanosti dohodnutie osobitných pravidiel, ktoré sa týkajú štátnych príslušníkov určitých členských štátov Európskej únie, vrátane Slovenska, s povolením na pobyt vo Švajčiarsku, ak je toto povolenie platné menej ako jeden rok.

Tieto pravidlá sa týkajú zamestnancov, ktorí boli do 30. apríla 2011 štátnymi príslušníkmi o. i. aj Slovenskej republiky a boli držiteľia povolenia na pobyt s lehotou platnosti kratšou ako jeden rok. Takéto osoby majú nárok na dávku v nezamestnanosti pri uplatnení nároku vo Švajčiarsku, ak platili poistné na poistenie v nezamestnanosti v dĺžke vyžadovanej podľa švajčiarskych predpisov a spĺňajú aj ostatné zákonné podmienky švajčiarskej legislatívy na nárok na túto dávku.

V prípade, ak tieto osoby majú príliš krátke obdobie prispievania do systému poistenia v nezamestnanosti vo Švajčiarsku na to, aby im vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti podľa švajčiarskej legislatívy, je štát pôvodu, napr. Slovenská republika, povinný prispieť do švajčiarskeho systému pre prípad úplnej nezamestnanosti takýchto osôb. Týmto osobám síce nevznikne nárok na dávku v nezamestnanosti, ale majú nárok na príspevky v prípade zlého počasia a v prípade, že sa zamestnávateľ stane platobne neschopným. Dávky pre prípad úplnej nezamestnanosti vypláca štát pôvodu za predpokladu, že príslušní pracovníci sú

pripravení nastúpiť do práce. Obdobia poistenia vo Švajčiarsku sa zohľadňujú rovnakým spôsobom, ako keby išlo o obdobia poistenia v štáte pôvodu.

**JUDr. Zuzana Kamenistá,
oddelenie opravných prostriedkov
poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia,
Sociálna poisťovňa - ústredie**

Dávky úrazového poistenia

Úrazové poistenie je v rámci sociálneho poistenia konštituované ako povinné poistenie zamestnávateľa, ktoré ho má ochraňovať pred rizikom ekonomickej záťaže pre prípad jeho zodpovednosti za škodu vzniknutú jeho zamestnancom v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, ktorá mu vyplýva z pracovnoprávných predpisov (§ 195 Zákonníka práce). Úrazové poistenie súčasne rieši garanciu odškodnenia pracovných úrazov a chorôb z povolania v súlade s Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce č. 102 o minimálnej norme sociálneho zabezpečenia a Dohovorom Medzinárodnej organizácie práce č. 121 o dávkach pri pracovných úrazoch.

Súčasná právna úprava už nemá charakter odškodnenia, spočívajúceho v náhrade celkovej zistenej škody, ale je koncipovaná ako poistný systém prevažne kompenzačného charakteru, z ktorého sú poskytované úrazové dávky po splnení podmienok nároku na konkrétnu dávku, ustanovených v zákone č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“). Niektoré úrazové dávky majú v zásade nadstavbový charakter k dôchodkovým dávkam (úrazová renta k invalidnému dôchodku) alebo k nemocenským dávkam (úrazový príplatok prvých desať dní dočasnej pracovnej neschopnosti k náhrade príjmu a od 11. dňa dočasnej pracovnej neschopnosti k nemocenskému), čo sa premieta aj do podmienok nároku na tieto úrazové dávky alebo na ich výplatu a na určovanie ich sumy.

Z úrazového poistenia je po splnení zákonom ustanovených podmienok poskytovaných 13 úrazových dávok prevažne peňažného charakteru :

- a. úrazový príplatok,
- b. úrazová renta,
- c. jednorazové vyrovnanie,
- d. pozostalostná úrazová renta,
- e. jednorazové odškodnenie,
- f. pracovná rehabilitácia (vecná dávka) a rehabilitačné,
- g. rekvalifikácia (vecná dávka) a rekvalifikačné,

- h. náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia,
- i. náhrada nákladov spojených s liečením,
- j. náhrada nákladov spojených s pohrebom.

Najčastejšie vyplácanou dávkou úrazového poistenia, ktorej sa v nasledujúcich riadkoch budeme bližšie venovať a o ktorú si poškodení v dôsledku utrpeného pracovného úrazu alebo vzniknutej choroby z povolania žiadajú najskôr, je **úrazový príplatok**. Úrazový príplatok je poskytovaný od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti ako nadstavba k náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti vyplácanej zamestnávateľom a v prípade ďalšieho trvania dočasnej pracovnej neschopnosti od 11. dňa k nemocenskému vyplácanému z nemocenského poistenia. Účelom tejto dávky je nahradiť v určitej miere rozdiel medzi čistým príjmom, ktorý zamestnanec obvykle dosahoval v čase, keď bol pracovne aktívny pred vznikom pracovného úrazu alebo pred zistením choroby z povolania a náhradou príjmu alebo nemocenským, ktoré sa mu poskytujú počas jeho dočasnej pracovnej neschopnosti, ktorá vznikla v **príčinnej súvislosti s poškodením zdravia** v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Nárok na úrazový príplatok z úrazového poistenia zamestnávateľa má fyzická osoba v právnom vzťahu zakladajúcom zamestnávateľovi úrazové poistenie podľa § 16 zákona, tzn. fyzická osoba vykonávajúca zárobkovú činnosť v pracovnoprávnom vzťahu, v štátnozamestnaneckom pomere, v členskom pomere, ktorého súčasťou je aj pracovný vzťah k družstvu, v služobnom pomere okrem fyzickej osoby, ktorá je sudca alebo prokurátor alebo fyzická osoba vykonávajúca zárobkovú činnosť, ktorou je výkon verejnej funkcie podľa osobitných predpisov. Povinne úrazovo poistený je aj ústav na výkon väzby a ústav na výkon trestu odňatia slobody, ktoré plnia povinnosti zamestnávateľa podľa osobitného predpisu pre fyzickú osobu vo výkone väzby a pre fyzickú osobu vo výkone trestu odňatia slobody, ak sú zaradené do práce.

Úrazový príplatok sa poskytuje za kalendárne dni. Suma úrazového príplatku sa určí ako:

- a) 55 % denného vymeriavacieho základu určeného podľa § 84 zákona od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti (PN) vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania do tretieho dňa tejto dočasnej PN,
- b) 25 % denného vymeriavacieho základu určeného podľa § 84 zákona od štvrtého dňa dočasnej PN vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Ak zanikne nárok na nemocenské alebo na jeho výplatu, zastaví sa aj výplata úrazového príplatku, nakoľko už ďalej nie sú splnené zákonné podmienky nároku na túto dávku úrazového poistenia.

Nárok na úrazový príplatok nevzniká poškodeným, ktorí utrpeli pracovný úraz alebo im vznikla choroba z povolania pri výkone činnosti, ktorú vykonávali ako „dohodári“, t. j. na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti, dohoda o brigádnickej činnosti študentov), keďže ako sme už vyššie spomenuli, úrazový príplatok je nadstavbou k nemocenskému a takíto

zamestnanci nie sú nemocensky poistení, a preto im nemôže v prípade dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknúť nárok na nemocenské. Z tohto dôvodu nemôžu byť splnené podmienky ani vznik nároku na úrazový príplatok.

Prvým predpokladom toho, aby bol poškodenému vyplatený úrazový príplatok, je uplatnenie si nároku zo strany poškodeného podaním žiadosti o túto úrazovú dávku v pobočke Sociálnej poisťovne. Podaním žiadosti v prípade tejto úrazovej dávky sa rozumie predloženie tlačiva *Potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti – diel II.*, ktoré je žiadosťou o nemocenské a zároveň aj žiadosťou o úrazový príplatok a na tento účel je potrebné vyznačiť „x“ do príslušnej predtlačenej kolónky tlačiva.

V prípade, že je poškodený uznaný za dočasnej pracovnej neschopnosti odo dňa vzniku poškodenia na zdraví v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania a za ten konkrétny deň má zamestnanec príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ, nespĺňa podmienku nároku na náhradu príjmu za tento deň, a preto má nárok na úrazový príplatok až od druhého dňa dočasnej PN. Podľa zákona o náhrade príjmu má totiž zamestnanec nárok na náhradu príjmu ak bol pre chorobu alebo úraz uznaný za dočasne pracovne neschopného na výkon činnosti zamestnanca alebo mu bolo nariadené karanténne opatrenie podľa osobitného a nemá príjem, ktorý sa považuje za vymeriavací základ podľa osobitného predpisu za obdobie, v ktorom nevykonáva činnosť zamestnanca z dôvodu dočasnej pracovnej neschopnosti, ak tento zákon neustanovuje inak.

V roku 2011 vyplatila Sociálna poisťovňa mesačne v priemere 2 264 úrazových príplatkov v priemernej sume 115 eur.

Viac sa o ďalších dávkach úrazového poistenia dočítate v pokračovaní tohto článku v nasledujúcom vydaní Sociálneho poistenia.

**Ing. Renáta Sabolčáková,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor úrazového poistenia**

Je osteoporóza iba ochorenie starých ľudí?

Osteoporóza (rednutie kostí) je ochorenie látkovej výmeny kostného tkaniva, ktorá sa prejavuje ubúdaním množstva kostnej hmoty a poruchami mikroarchitektúry kosti, čo vedie k oslabeniu pevnosti kosti a tým k jej zvýšenej lámavosti.

Slovo osteoporóza sa často laikmi zamieňa za osteomaláciu a osteoartrózu. **Osteomalácia** (mäknutie kostí) je dnes už veľmi zriedkavé ochorenie podobné osteoporóze, kde sa na základe nedostatku vitamínu D znižuje obsah vápnika v kostnom tkanive. Kosti sa nelámu, ale deformujú.

Osteoartróza je zase degeneratívne ochorenie kĺbov, najčastejšie bedrových (koxartróza), kolenných (gonartróza) a chrbtice (spondylartróza), ktoré sa prejavuje poškodením kĺbových chrupaviek.

Osteoporóza - epidémia tretieho tisícročia

Od konca minulého storočia sa problém osteoporózy dostáva do povedomia nielen zdravotníckej, ale aj širokej laickej verejnosti. Stále nástojčivejšie sa o ňu zaujímajú aj ekonómovia zdravotníctva. Z osteoporózy sa stal obrovský zdravotnícky a sociálno-ekonomický problém. Náklady na diagnostiku a liečbu osteoporózy, vrátane liečby zlomenín a ich dôsledkov dosahujú obrovské čiastky a neustále rastú. Ako príklad možno uviesť krajiny Európskej únie (EÚ), ktoré vydali v roku 1998 len na liečbu zlomenín horného konca stehennej kosti 4,8 miliárd eur.

Osteoporóza postihuje v populácii hlavne osoby vo vyššom veku a ženy v klimaktériu. Odhaduje sa, že rizikom osteoporotickej zlomeniny je ohrozená asi každá tretia žena a asi každý šiesty muž vo veku nad 50 rokov. To predstavuje asi 6-8% populácie. Osteoporóze sa nevenuje pozornosť pre ňu samotnú, ale pre jej komplikácie - zlomeniny, ktoré spôsobuje. Medzi najčastejšie miesta zlomenín patria kosti predlaktia, stavce a horný koniec ramennej a stehennej kosti.

Najobávanejšou zlomeninou je posledná zo spomínaných - zlomenina krčka stehennej kosti. V roku 1990 sa vyskytlo na svete cca 1,5 milióna takýchto zlomenín, v roku 2050 sa ich očakáva až 4,5 milióna. Enormný nárast zaznamenali krajiny EÚ v rokoch 1995-1998: z 380 tisíc na 480 tisíc, čo je približne 25%-ný vzostup. Na Slovensku bolo v roku 1974 zaznamenaných okolo 1 600 týchto zlomenín. Toto číslo v roku 2000 vzrástlo na 10 000. Našťastie, v posledných rokoch vzostup už nie je taký prudký. Nárast výskytu osteoporózy sa pripisuje tak starnutiu populácie (stále viac osôb sa dožíva vyššieho veku) ako aj zmenou životného štýlu (obmedzovanie pohybu, kybernetizácia, zmena stravovacích zvyklostí, fajčenie a pod.). Už dnes vyrastá v školách veľký počet budúcich osteoporotikov. Mladá generácia presedí väčšinu svojho života v škole v laviciach, potom doma pred počítačom a večer pred televízorom. Namiesto zdravej mliečnej stravy obľubuje hamburgery a kolu.

Osteoporóza je nielen veľmi rozšírená choroba, ale má aj závažné následky - úmrtie a dramaticky zhoršenú kvalitu života. Asi tretina osôb po zlomenine krčka stehennej kosti do roka zomiera, asi tretina je odkázaná na opateru iných a len zvyšok sa vyhojí úplne a je schopný sebaopateru! Táto zlomenina je na 7. mieste najčastejších príčin úmrtí hospitalizovaných pacientov v Slovenskej republike. Riziko úmrtia po zlomenine stehennej kosti u 50-ročnej ženy je rovnaké ako úmrtie na rakovinu prsníka a 4x väčšie ako na rakovinu maternice!! Zlomeniny stavcov tiež trvale znižujú kvalitu života svojou nástojčivou bolestivosťou a obmedzovaním hybnosti chrbtice.

Osteoporózu preto považujeme za jedno zo spoločensky najzávažnejších ochorení pohybového aparátu.

Osteoporóza ako tichý zlodej kosti!

Zvýšené odbúravanie kostného tkaniva sa navonok nijako neprejavuje. Bežne sa za rok stratí asi 1-3 % kosti, u zvlášť ohrozených osôb to býva nad 3 %. Aby sa dosiahol určitý prah lámavosti, je potrebných aj niekoľko rokov. Osteoporóza sa teda neprejaví hneď na druhý deň po vynechaní menštruácie, ako sa mnohé ženy domnievajú. Osteoporóza sa považuje za neskorý dôsledok menopauzy. Osteoporóza vo svojich začiatkoch nebolí! Človek preto býva náhle zaskočený až prvým náhlým prejavom osteoporózy - zlomeninou.

Príčiny vzniku osteoporózy

Kosť nie je tvrdá, neživá hmota, ale živé tkanivo. Počas života sa kostná hmota stále obmieňa. Neustále v nej prebiehajú dva úzko späté procesy - odbúravanie a novotvorba. Vo

fáze rastu a dospievania prevažuje novotvorba kosti. Po 35. roku života nastáva prevaha odbúravania kosti na úkor novotvorby a kostná hmota v tele človeka postupne ubúda. Keď sa jej množstvo zníži pod normálnu hranicu, nazývame tento stav osteoporóza, čiže preriednutie kosti. Je to vlastne výsledok nerovnováhy medzi tvorbou a odbúravaním kosti.

Pri **senilnej (stareckej) osteoporóze** je znížená novotvorba kosti. Osteoblasty (bunky vytvárajúce kostné tkanivo) aj osteoklasty (bunky odbúravajúce kostné tkanivo) strácajú vitalitu a ich aktivita je znížená. Pri **postmenopauzálnnej osteoporóze** (osteoporóze u žien po skončení menštruačného cyklu) stúpa počet a aktivita osteoklastov a následne aj osteoblastov (ale v menšej miere), čo vedie k zvýšenému odbúravaniu kosti. Hlavným vyvolávajúcim faktorom týchto zmien je postmenopauzálny pokles hladiny estrogénov. V dôsledku straty kostnej hmoty sa postupne narúša aj štruktúra kosti. V určitom stupni sa potom preriednutá kosť stáva veľmi krehkou a ľahko sa láme, dokonca aj bez zjavného úrazového deja.

Presná príčina osteoporózy nie je úplne známa. K ubúdaniu kostnej hmoty a k narušeniu štruktúry kosti dochádza v priebehu starnutia u každého človeka, čo je príčinou tzv. senilnej osteoporózy. U žien sa však pridružuje ešte ďalší faktor - menopauza - zánik menštruácie po prechode. Spôsobuje ju ukončenie tvorby ženských pohlavných hormónov, hlavne estrogénov v ováriách (vaječníkoch). Asi u tretiny žien sa potom vyvinie tzv. postmenopauzálna osteoporóza.

Popri týchto dvoch hlavných rizikových faktoroch (vek a menopauza) bolo doteraz zistených niekoľko ďalších, nemenej dôležitých:

Genetické faktory - množstvo kostnej hmoty je asi na 60 % dané geneticky, preto významným rizikovým faktorom je prítomnosť osteoporotických zlomenín u matiek, čo má za následok vysoké riziko osteoporózy u dcér. Geneticky podmienené sú aj mnohé vývojové poruchy spojené s osteoporózou, napr. osteogenesis imperfecta, Marfanov syndróm a pod.

Faktory vzrastu - nepriamo súvisia s genetickými. Zvlášť rizikový typ je nízka, chudá, štíhla blondína. Naopak obezita je z tohto pohľadu ochranný faktor! Obézne ženy zriedka trpia na osteoporózu.

Faktory životného štýlu, ktoré sa týkajú výživy, návykových činností a mobility. Z výživových faktorov sú to hlavne:

- nedostatočný prívod vápnika, horčíka, vitamínu D a stopových prvkov,
- nadmerný prívod fosforu, sodíka a živočíšnych bielkovín,
- nadmerná konzumácia alkoholu, kofeínu a fajčenie.

Významným faktorom životného štýlu je nedostatok pohybu a nadmerné pohodlie vo vzťahu k fyzickej aktivite, ktoré obrazne povedané nenúti kosti, aby boli dostatočne pevné. Ďalšou skupinou ohrozených sú osoby so zníženou pohyblivosťou a najmä pripútané na lôžko ako dlhodobó chorí, či po mozgových príhodách.

U žien sú hlavnými rizikovými faktormi predčasný prechod (hlavne pred 45. rokom), neskorý začiatok menštruácie v detstve, dlhšie trvajúce vynechanie menštruácie, viacnásobné a dlhšie trvajúce kojenie, ale ohrozené sú aj ženy, ktoré nerodili.

Osteoporóza býva aj dôsledkom iných ochorení, a to hlavne endokrinologických (poruchy prištítnych teliesok, štítnej žľazy, nadobličiek, pohlavných žliaz, cukrovka I. typu), nefrologické (porucha funkcie obličiek), gastroenterologické (ochorenia žalúdka, čriev, pečene a žlčníka), chronické zápalové choroby (reumatoidná artritída, ankylozujúca spondylitída, chronická obštrukčná pľúcna choroba), stavy po transplantáciách.

Osteoporózu môžu podporovať aj niektoré lieky, napríklad hormóny nadobličiek a štítnej žľazy, lieky na úpravu krvnej zrážanlivosti, chemoterapia pri onkologických ochoreniach, lieky proti kŕčom a pod.

Príznaky osteoporózy

U väčšiny osôb sa osteoporóza začína rozvíjať nenápadne. Prvým varovným príznakom bývajú páľivé bolesti medzi lopatkami, hlavne pri státí, či sedení, ktoré sa v ľahu zmierňujú. Tie už môžu byť prejavom mikrozlomenín vo vnútri kosti a počínajúcich deformácií stavcov. Na tieto môže nasadať náhla prudká bolesť, ktorá už znamená zlomeninu stavca. Niekedy človeka na osteoporózu upozorní až okolie, ktoré si všimne hrbatenie postavy.

Zlomeniny - dôsledok osteoporózy

Hoci sa pri osteoporóze môže v zásade zlomiť ktorákoľvek kosť, najčastejšie to však bývajú tri už spomínané miesta - kosti predlaktia, stavce a horný koniec stehennej kosti. Menej časté bývajú zlomeniny rebier a horného konca ramennej kosti. Či daná zlomenina je skutočne v dôsledku osteoporózy, je vecou posúdenia mechanizmu deja, pri ktorom došlo k zlomenine. Za osteoporotické zlomeniny nepovažujeme napr. zlomeniny pri dopravných úrazoch, či pádoch z výšky. Pre osteoporózu sú naopak typické zlomeniny, ktoré vznikajú pri malej traume, alebo dokonca aj bez nej (zakopnutie, prudšie predklony, dvíhanie bremien, zakašľanie a pod.). Iným prípadom sú tzv. patologické zlomeniny, najčastejšie pri nádorovom postihnutí kosti.

Prevencia osteoporózy

Prevencia osteoporózy sa delí ako pri ostatných ochoreniach na tri skupiny:

Primárna prevencia - týka sa obdobia rastu kosti, t.j. obdobie detstva a rannej dospelosti. Jej cieľom je nadobudnúť čo najväčšie množstvo kostnej hmoty. Hlavným prostriedkom je dostatočná váhonosná záťaž kostí (chôdza, alebo stoj vo vzpriamenej polohe) a správna výživa (hlavne dostatočný prívod vápnika).

Sekundárna prevencia - týka sa obdobia dospelosti a zvlášť u žien obdobia menopauzy. Jej cieľom je spomaliť odbúravanie kosti a tým obmedziť stratu kostnej hmoty. Sem patria opäť prostriedky pohybu a výživy, ale u žien k nim pristupuje aj hormonálne substitučná liečba, ktorú podáva a riadi gynekológ.

Terciárna prevencia - týka sa osôb s už prítomnými zlomeninami, hlavne v pokročilom veku. Jej cieľom je zabrániť, prípadne oddialiť vznik ďalších zlomenín. Popri prostriedkoch pohybu a výživy sem patrí adekvátne liečba pridružených chorôb a úprava, či odstránenie už zmienených architektonických nástrah (prahy dverí, šnúry spotrebičov, voľne položené koberce, vlhké a šmyklivé schody a podlahy).

Prevencia osteoporózy a najmä osteoporotických zlomenín je možná, efektívna a lacnejšia ako jej liečba!

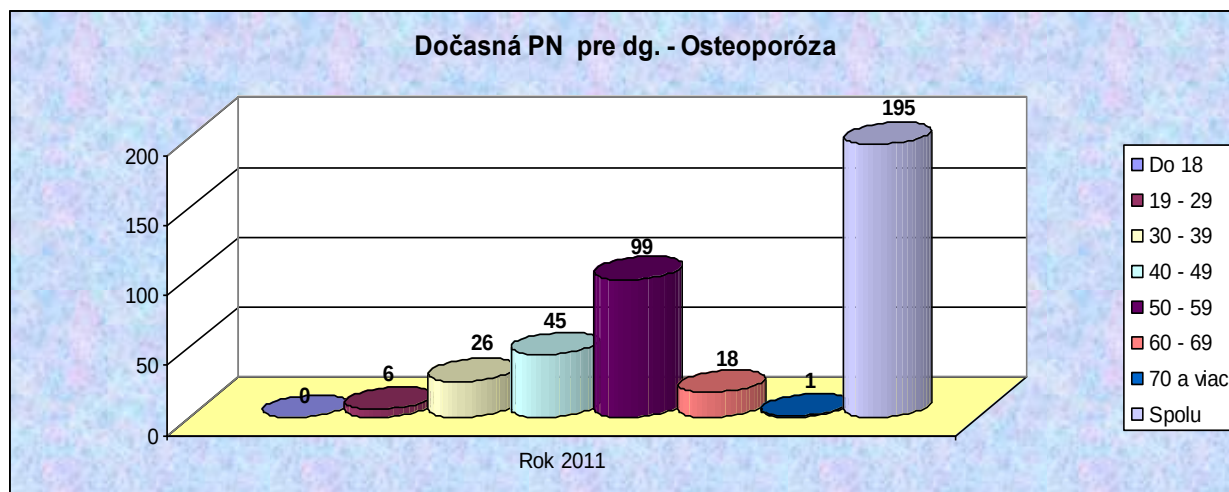
Posudzovanie osteoporózy z pohľadu posudkových lekárov sociálneho poistenia.

Z vyššie uvedených skutočností by sme mohli predpokladať, že posudkoví lekári Sociálnej poisťovne sa stretávajú s ľuďmi trpiacimi na osteoporózu zriedkakedy, vzhľadom k tomu, že ide o ochorenie, ktoré sa manifestuje v staršom veku a u mladých ľudí býva toto ochorenie spravidla až následkom iného, závažnejšieho základného ochorenia.

Pokúsili sme sa preto zistiť výskyt tohto ochorenia ako dôvodu dočasnej pracovnej neschopnosti v roku 2011. Údaje sme získali z informačného systému Sociálnej poisťovne.

Graf č. 1

Dočasná pracovná neschopnosť nemocensky poistených osôb v Slovenskej republike s diagnózou osteoporózy podľa veku:

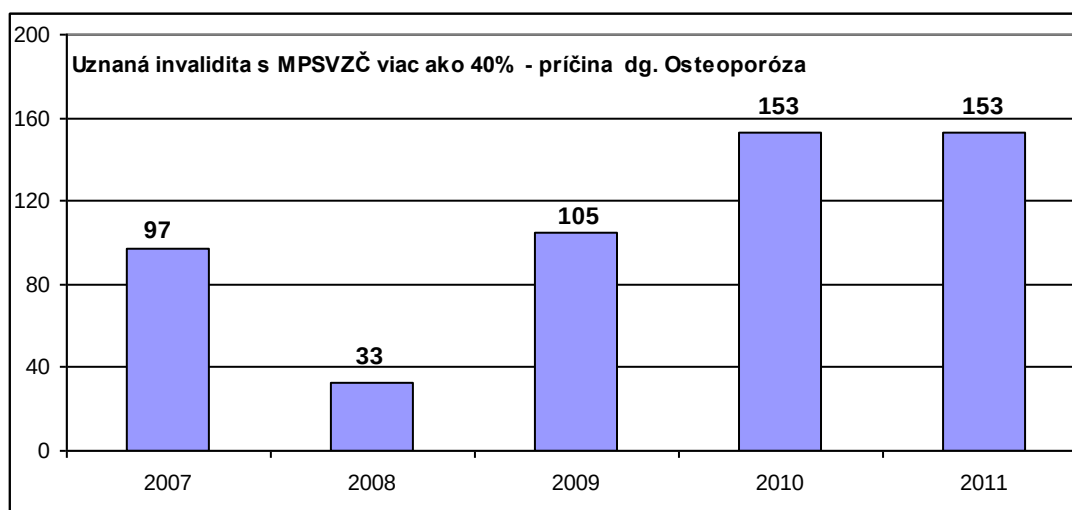
Ako je vidno na grafe č. 1, celkovo bolo v roku 2011 dočasne práceneschopných na diagnózu osteoporózy 195 poistencov Sociálnej poisťovne. I keď väčšina z nich bola vo vyšších vekových skupinách, prekvapujúce je zistenie, že už vo vekovej skupine 19 až 29 rokov sa nachádzajú mladí ľudia s touto diagnózou! Priemerná dĺžka práceneschopnosti na túto diagnózu v roku 2011 bola 76,7 dní.

Pri posudzovaní dlhodobu nepriaznivého zdravotného stavu na účely invalidity sa posudkoví lekári riadia platnými právnymi normami. Osteoporóza je zaradená v Prílohe č. 4 k zákonu č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov do Kapitoly XV – Choroby podporného a pohybového aparátu, Oddiel B – Osteopatia a chondropatia, Položka 1. Osteoporóza (bez ohľadu na etiológiu), osteomalácia, osteopatia, iné metabolické ochorenia chrčtice a kĺbov. Delí sa na:

- ľahkú formu** – metabolické ochorenie kostí zvyšujúce riziko zlomenín a ovplyvňujúce výkonnosť organizmu, osteoporóza stanovená denzitometrickým vyšetrením, T-skóre do – 2,5, s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť (MPSZVČ) 10 % až 15 %;
- stredne ťažkú formu** osteoporózy a iné metabolické ochorenia kostí s prítomnosťou jedného alebo viacerých zlomenín stavcov s následným obmedzením pohyblivosti, vplyvom na statiku chrčtice, občasnými prejavmi nervového a svalového dráždenia, chabosťou svalového korzetu, s podstatným poklesom výkonnosti a značným ovplyvnením pohyblivosti, T-skóre nad – 2,5, s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť od 35 % do 45 %;
- ťažkú formu** osteoporózy (T-skóre nad – 4,0, so zvýšenou lámavosťou kostí a s patologickými zlomeninami, ťažká deformácia chrčtice a dlhých kostí), a iných metabolických ochorení kostí s prítomnými viacerými zlomeninami stavcov a následným ťažkým obmedzením pohyblivosti, s výraznými deformitami chrčtice s vplyvom na statiku, pretrvávajúcimi alebo ťažkými prejavmi nervového a svalového dráždenia, slabosťou svalového korzetu, bez ohľadu na T-skóre, s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť od 60 % do 70 %.

Graf č. 2

Uznanie invalidity na diagnózu osteoporózy posudkovými lekármi Sociálnej poisťovne v rokoch 2007 až 2011

Zdroj: APV SYRIUS

Ako vidíme z grafu č. 2, diagnóza osteoporózy ako rozhodujúceho zdravotného postihnutia pri uznávaní invalidity má v posledných rokoch stúpajúcu tendenciu. Môžeme potvrdiť, že toto ochorenie, kedysi pripisované výhradne staršiemu veku sa presúva do mladších vekových skupín a môže byť príčinou invalidizácie aj ľudí v produktívneho veku.

Praktické rady na záver:

Niekoľko rád, aby ste sa vyhli úrazom a zlomeninám v dôsledku osteoporózy, ako ich uvádza Slovenská únia proti osteoporóze:

1. Osteoporóza je "tichý zlodej". Neuspokojte sa s tým, že nemáte bolesti, zlomenina čaká na svoju príležitosť!
2. Doprajte si denne dostatočné množstvo mlieka a mliečnych výrobkov. Denné množstvo si rozdeľte na niekoľko dávok.
3. Spestrite si stravu rybami, makom, orechmi, sójou a jedzte veľa zeleniny.
4. Nekonzumujte nadmerné množstvo mäsa, soli a cukrov. Ich zvýšený príjem môže podporovať vylučovanie vápnika, a tým vznik osteoporózy.
5. Prestaňte fajčiť, fajčenie má zlý vplyv na rast kosti.
6. Obmedzujte pitie kávy a alkoholu. Kofeín znižuje hladinu vápnika v krvi. Alkohol znižuje vstrebávanie vápnika z čreva.
7. Dožičte svojim kostiam dostatok pohybu a posilňujte chrbtové svalstvo.
8. Odstráňte zo svojej domácnosti nebezpečné nástrahy: šmykľavé podlahy a koberce, na ktorých sa možno ľahko pokľznúť.
9. Dávajte pozor na neosvetlených schodoch a pridržujte sa zábradlia. Je tu veľké nebezpečenstvo pádu.
10. Ak vám odporučili používať oporné pomôcky (paličku, barly), používajte ich.
11. Buďte opatrní pri chôdzi na nerovnom teréne.
12. Noste obuv, ktorá vám poskytne spoľahlivú oporu.

13. Vo vani a sprche používajte protišmykové rohožky, vo vani si dajte namontovať podporné zábradlie (oporu), aby ste sa mohli bezpečne postaviť.
14. Pretože sa osteoporóza vyvíja dlhodobo a jej liečba je zdĺhavá, nečakajte na rýchly účinok.

**MUDr. Viera Satinská,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor lekárskej posudkovej činnosti**

**Bc. Lýdia Jamrišková,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor lekárskej posudkovej činnosti**

PORADŇA

Prerušenie povinného nemocenského a dôchodkového poistenia

Kedy sa samostatne zárobkovo činné osobe prerušuje povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie a aké sú právne účinky tohto prerušenia?

Zákon o sociálnom poistení taxatívne vymedzuje obdobia, kedy sa povinne poistenej samostatne zárobkovo činné osobe (SZČO) prerušuje jej povinné nemocenské poistenie (NP) a povinné dôchodkové poistenie (DP). Vznik prerušenia povinného NP a povinného DP sa posudzuje rovnako ako zánik povinného NP a povinného DP a skončenie prerušenia týchto poistení sa posudzuje rovnako ako vznik týchto poistení. V období prerušenia poistenia nie je SZČO ani nemocensky a ani dôchodkovo poistená. Nie je povinná platiť poistné na NP, poistné na DP a poistné do rezervného fondu solidarity.

SZČO je povinná oznámiť príslušnej pobočke prerušenie povinného NP a povinného DP z dôvodu pozastavenia prevádzkovania živnosti, pozastavenia výkonu činnosti alebo pozastavenia činnosti a z dôvodu výkonu väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody do 30 dní od prerušenia a prerušenie povinného NP a povinného DP z dôvodu potreby osobného a celodenného ošetrovania od 11. dňa ošetrovania, z dôvodu nároku na rodičovský príspevok a z dôvodu trvania dočasnej pracovnej neschopnosti po uplynutí 52 týždňov do ôsmich dní od prerušenia. Povinnosti si plní SZČO na tlačive Registračný list FO, ktorý je k dispozícii na internetovej stránke Sociálnej poisťovne www.socpoist.sk v časti Formuláre, ale aj v pobočkách Sociálnej poisťovne.

**Ing. Eva Hamranová,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
oddelenie metodiky výberu poistného**

Náhrada nákladov spojených s liečením

Je možné považovať náklady spojené s diagnostikou ochorenia a návštevami u lekára, tzn. náklady vzniknuté pred dátumom prvého zistenia choroby z povolania potvrdeného príslušným špecializovaným pracoviskom klinického pracovného lekárstva a klinickej

toxikológii vydaním „Hlásenia choroby z povolania alebo ohrozenia chorobou z povolania“, za účelne vynaložené náklady spojené s liečením poškodenia zdravia v dôsledku choroby z povolania?

Podľa § 100 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) poškodený má nárok na náhradu nákladov spojených s liečením, ktoré účelne vynaložil na svoje liečenie v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania na základe odporúčania odborného lekára, a ktoré sa neuhrádzajú z povinného zdravotného poistenia na základe vyjadrenia revízného lekára. Účelnosť vynaložených nákladov spojených s liečením posudzujú podľa § 153 ods. 4 písm. d) zákona posudkoví lekári sociálneho poistenia príslušnej pobočky Sociálnej poisťovne v rámci lekárskej posudkovej činnosti úrazového poistenia, pričom v prvom rade zvažujú, či potreba vynaloženia nákladov vznikla v priamej nadväznosti na pracovný úraz alebo chorobu z povolania.

Jednou zo základných podmienok začatia konania Sociálnej poisťovne v súvislosti s chorobou z povolania je predloženie dokladu „Hlásenie choroby z povolania alebo ohrozenia chorobou z povolania“ potvrdené príslušným zdravotníckym zariadením, na ktorom je vyznačená schopnosť doterajšieho výkonu práce zamestnanca a závery o jej obmedzení, dátum prvého zistenia, dátum priznania a organizácia (zamestnávateľ), kde choroba z povolania vznikla a ktoré je základom pre nárok na náhradu škody.

Dátum prvého zistenia, resp. deň, od ktorého sa zistila choroba z povolania je rozhodujúci pre účely nárokov na dávky úrazového poistenia a na ich výplatu v dôsledku choroby z povolania.

Náklady poškodeného spojené s diagnostikou ochorenia a návštevami u lekára vzniknuté pred dňom, od ktorého sa zistila choroba z povolania, nie je možné považovať za náklady spojené s liečením pre účely poskytnutia náhrady nákladov spojených s liečením v dôsledku choroby z povolania. Náhrada nákladov spojených s liečením nemôže byť z úrazového poistenia poskytnutá pred dňom, od ktorého sa zistila choroba z povolania, potvrdeným v tlačive „Hlásenie choroby z povolania alebo ohrozenia chorobou z povolania“ príslušným zdravotníckym zariadením, pretože táto úrazová dávka sa poskytuje za účelom zmiernenia finančného zaťaženia poškodeného nákladmi, ktoré vynaložil na následné liečenie poškodenia zdravia v dôsledku choroby z povolania.

**Ing. Viera Kokavecová,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
odbor úrazového poistenia**

Zrážky z dávky garančného poistenia

U svojho zamestnávateľa som pracoval nepretržite takmer 6 rokov. Posledné tri mesiace mi nevyplatil mzdu. Preto som si uplatnil nárok na dávku garančného poistenia. So sumou priznanej dávky garančného poistenia som spokojný. Keďže som nesplácal svoju pôžičku, postihla ma exekúcia. Nerozumiem, prečo mi bola na základe exekučného titulu, ktorý bol adresovaný na môjho zamestnávateľa, strhnutá taká vysoká suma z dávky garančného poistenia. Nerešpektovalo sa, že dávka garančného poistenia nahrádzala príjem za tri mesiace. Pri učení nepostihnuteľnej sumy nebola braná do úvahy ako vyživovaná osoba ani moja družka, s ktorou žijem v spoločnej domácnosti, iba moje dve maloleté deti.

Keďže Vám ako zamestnancovi neboli uspokojené nároky z pracovnoprávneho vzťahu, požiadali ste príslušnú pobočku Sociálnej poisťovne o dávku garančného poistenia. Pretože boli splnené všetky zákonné podmienky a neuspokojené nároky boli riadne potvrdené, dávka garančného poistenia Vám bola priznaná a vyplatená.

Pri overovaní skutkového stavu si príslušná pobočka Sociálnej poisťovne vyžiadala od zamestnávateľa vystavenie tlačív *Potvrdenie zamestnávateľa na účely nároku na dávku garančného poistenia* a *Oznámenie zamestnávateľa o vzniku platobnej neschopnosti*. Spolu s týmito vyplnenými tlačivami bol doručený aj exekučný titul. Z predloženého exekučného titulu je zrejmé, že pohľadávka veriteľa mala byť uspokojovaná exekúciou zrážok zo mzdy, dosahovanej u Vášho zamestnávateľa.

Ak sa po doručení exekučného titulu platiteľ mzdy zmení, vzťahuje sa exekučný titul aj na mzdu povinného u nového platiteľa mzdy, pričom za mzdu sa na účely zrážok považujú aj dávky sociálneho poistenia. Povinnosť vykonávať zrážky z príjmu tak prešli z Vášho zamestnávateľa na Sociálnu poisťovňu a namiesto zo mzdy sa exekúcia mala vykonávať z dávky garančného poistenia. Dávka garančného poistenia, napriek tomu, že jej suma je tvorená z náhrad z neuspokojených pracovnoprávných nárokov z viacerých mesiacov, je jednorazová dávka a z pohľadu vykonania zrážky z tejto dávky je potrebné na ňu hľadiť ako na jeden celok. Preto aj výpočet zrážky z dávky sa nerobí osobitne za každý kalendárny mesiac, za ktorý sa nahrádza neuspokojený nárok. Pri výkone zrážky z dávky garančného poistenia sa neprihliada na to, za koľko mesiacov sa uspokojujú neuspokojené nároky z pracovnoprávneho vzťahu, a zrážka z dávky sa vykoná ako keby bola príjmom za jeden mesiac.

Pri výkone zrážky z dávky sa prihliada na to, že sa nesmie zraziť základná suma. Základná suma, ktorá sa nesmie zraziť povinnému, je 60 % zo životného minima na plnoletú fyzickú osobu platného v mesiaci, za ktorý sa vykonávajú zrážky. Ďalej sa nesmie zraziť 25 % zo životného minima na každú osobu, ktorej povinný poskytuje výživné. Na družku nie je možné uplatniť si zvýšenie základnej sumy, pokiaľ povinný nie je povinný poskytovať jej výživné. Vo Vašom prípade sa teda zohľadňovalo, že poskytujete výživné dvom maloletým deťom.

Po odčítaní základnej sumy sa zvyšok dávky porovná so sumou 150 % životného minima na plnoletú fyzickú osobu. Pokiaľ zbytok dávky prevyšuje túto sumu, zrazí sa z dávky povinného celá suma nad 150 % zo sumy životného minima na plnoletú fyzickú osobu.

Z dávky, ktorá zostáva po odpočítaní základnej sumy a sumy vo výške 150 % životného minima na plnoletú fyzickú osobu, možno zraziť na vymoženie pohľadávky oprávneného len jednu tretinu. Táto jedna tretina spolu so sumou dávky nad 150 % zo sumy životného minima na plnoletú fyzickú osobu sa vyplatí na základe exekučného titulu oprávnenému. Zvyšok dávky sa poskytne povinnému, čiže žiadateľovi o dávku.

**JUDr. Zuzana Kamenistá,
Sociálna poisťovňa, ústredie,
oddelenie opravných prostriedkov
poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia**

